

Miquel de Palol

FRASE VARIATA



EDITORIAL BARCINO · MIRADES

Miquel de Palol

FRASE VARIATA



EDITORIAL BARCINO • MIRADES

Imatge pàgina 167: Gustave Courbet: *La Femme aux bas blancs*, 1864

Imatge pàgina 173: *El graduat* (pòster de la pel·lícula), 1967

Imatge pàgina 175: Peter Paul Rubens: *El davallament de la creu*, 1612-1614

Imatge pàgina 180: Simon Vouet: *La mise au tombeau*, c. 1636-1649

Imatge pàgina 183: Georges Remi (Hergé) coberta del còmic *L'Affaire Tournesol*, 1956

Frase variata

Primera edició: novembre de 2022

© del text, Miquel de Palol, 2022

Imatge de la coberta: Ramon Llull

© INTERFOTO / Alamy Stock Photo

Reservats tots els drets d'aquesta edició:

Editorial Barcino, SA

Via Augusta 252-260, 5è. 08017 Barcelona

www.editorialbarcino.cat

Edició núm. 886

Dipòsit legal: B 19770-2022

ISBN: 978-84-7226-912-5

Correcció: Eulàlia Salvat

Revisió de proves: Natàlia Cerezo

Disseny de la coberta: Duró Studio

Disseny de l'interior: Tono Cristòfol

Preimpresió: Meritxell Carceller

Impressió: Gràfiques Ortells, SL

TAULA

Entrada.....	11
Frase Variata	13
Notes.....	225
Apèndix I. Noves sentències per desvagades i desvagats (2013-2022).....	271
Apèndix II. Quiasmes	297

FRASE VARIATA

SOBRE LA PARADOXA DE TRIPTÒLEM

DIVERSITATS

RESPOSTES EN BUSCA DE PREGUNTA

UN QUASIDIETARI

DE SEQUES I DE VERDES

ESBÓS DE POSTHISTÒRIA

MÀXIMES I MÍNIMES

ESTRATÈGIES MENORS

DE LA IDENTITAS IN VARIETATE

TEDI I TEMPS

NO CAL MATAR TOT EL QUE ÉS GRAS

MANDRA



2018-2022

Les faccions de l'humanisme més pròximes o directament lligades a una forma de poder al llarg del temps s'han esforçat a accentuar la dimensió possibilista del coneixement per identificar-lo amb la llibertat. És difícil anar contra la domesticació —de forma legítima— amb la delicadesa necessària perquè la dalla no sigui també brots de saviesa de mal prescindir-ne. Esforços diversos —per la llibertat, per l'expansió de la consciència, per la civilització— l'èxit dels quals sembla seriosament sota sospita, al final de l'ardu i llarg procés de segrest i anihilament de l'humanisme pel mercat.

§ 2- L'artista adolescent creix en la idea que els grans temes de la literatura són l'amor i la mort. Amb la pràctica dels anys, els dos termes se li barregen, o més aviat el primer es dissol dins del segon, fins que s'adona que el gran i únic tema és el pas del temps. Al final la visió torna a divergir: són l'ésser i el no-res. En l'escalada de contradiccions —com pot el paradigma d'un ens incloure's en el de l'altre substancialment contrari—, també el primer dissolt dins del segon.

S'han invertit les causalitats. El món posthistòric circula en fenòmens sense noumens. No hi emissors de cap ordre de realitats —la Història és un farsa descomunal. L'estat quàntic d'una realitat que no en té cap per sobre capaç d'emetre-la. Ni procedent del No-res. La contradicció com a metairrealitat que fa possible la il·lusió humana de realitat. Si procedís d'alguna cosa, es podria canviar l'estat quàntic i moure's en un altre. Fins

a quin punt la no-existència és assimilable amb el No-res, en quins termes, si la relació és anàloga a individu/ Univers. Si els morts van a parar al No-res, o bé a alguna cosa que no és ben bé, perquè una cosa que no és (com el No-res, i no com cap altra cosa, perquè tot allò que no sigui ha de ser no res, és a dir, no ser) és rarament imaginable que sigui perceptible. Principi de física: «L'energia no es crea ni es destrueix, tan sols es transforma». Els morts no van a parar al No-res, al marge que adquireixin un estat on (tot indica que) s'ha perdut tota capacitat de percepció.

En aquesta hipòtesi, el paradigma de sortir del temps és menys ampli que el del No-res, atén en primer lloc que el No-res és aliè a la qualitat d'«amplitud» i a la de cap altra mesura. Els enigmes de les dobles negacions autoreferencials són extensibles als conceptes laterals. El fals No-res. El que no és. El que és. Quin és més fals, el No-res que és o el que no és? Com por ser la falsedat (i cap altre tret) atribuït del No-res?⁹

Suposant que alguna cosa pugui existir, dir «tot existeix» resulta fins i tot tautològic, igual com dir «no-res no existeix».* Mera qüestió de llenguatge dir «alguna cosa no existeix», perquè aleshores seria completament inconsistent la idea de «no existir». Entre els nuclis atòmics i els electrons hi deu haver el no-res, ja que no hi ha res. Cal, aleshores, preguntar-se si té algun sentit preguntar-se si no és que el no-res no existeixi, sinó que està entrellaçat, que forma part de la matèria que «és» i, per tant, no és no-res, d'on adquiriria un sentit estrictament tècnic —no

* Vg. notes 4, 5, 8, 11 i 33.

metafísic— la sentència parmenidesiana «el no-ser no és». Hi hauria, per tant, un No-res físic i un No-res metafísic, existent l'un dins dels àtoms, inexistent l'altre enlloc (o inexistent a qualsevol lloc, o pertot arreu). La natura del No-res físic seria subjecte de mesura, la que hi ha, posem per cas, entre el nucli i un electró —per no entrar en les partícules subatòmiques. Aleshores es podria dir també «el no-res és», i que hi hagués categories de no-res obre un món de pensament que no interessa l'autor més que per traslladar-hi l'escepticisme sobre el qual reposaran les exposicions vinents.

Al costat dels enigmes de la ciència queden, indelebles, les pallassades de l'idealisme (o una certa forma de paradoxa): dir «un gat amb coll de girafa i cap de lleó no existeix» equival a dir «un gat amb coll de girafa i cap de lleó és el mateix que el no-res». ¹⁰ Adoptem a partir d'ara l'ús del concepte «existir» sota la convenció que no es dona per fet en termes reals i absoluts, sinó que s'accepta com una convenció per distingir la realitat pràctica d'allò que incontrovertiblement no existeix.

Pot alleugerir-se la pressió ontològica i com a hipòtesi: «No és que la realitat no existeixi, sinó que, contingentment, n'existeixen moltes.» Si aquest «moltes» és un infinit sembla lligat a les hipòtesis sobre la infinitud d'àtoms de l'Univers —sobre la infinitud de l'Univers-en-si. I la condició de credibilitat ontològica seria que no fossin categoritzables, que tant hi fes una realitat com una altra. Sense perdre de vista la hipòtesi forta que «Jo» com a centre a efectes operatius de l'Univers en expansió (segons la teoria del Big Bang) no puc conèixer ni accedir a res que s'allunyi de mi a una velocitat superior a la de la llum (que

cal considerar insuperable seguint els coneixements actuals), i per tant —i com a coronació del positivisme— l'Univers és una esfera,* «Jo» en soc el centre, i en marquen els límits els ens que s'allunyen a la velocitat de la llum.**

Els temps on les afirmacions no tenen una vida planera, sinó que són víctimes —o beneficiàries— d'un cargolament que les gira contra elles mateixes. Més que els de la confusió són els temps de l'autocontradicció, defensiva i autoresolutiva alhora. No tant blindatge contra l'antítesi, sinó la seva incorporació. L'afirmació incorpora de partida el cargolament en la formulació inicial. «—X és art?/ —No és no-art.»¹¹ (Equiparar «no és no-art» amb «és art» no equival a fer-ho entre «no és art» amb «és no-art», perquè el grau de negació de la segona parella de proposicions és més alt que el de la primera. «Hi ha alguna cosa que no

* En un altre model disciplinar, es pot considerar l'Univers una hiperesfera.

** No he trobat enlloc cap estudi sobre els termes en què és acceptable estendre la validesa d'aquesta teoria fins a deduir que els objectes més allunyats del «Jo» que aquesta esfera s'allunyen de mi a una velocitat superior a la de la llum, cosa que entraria en contradicció frontal amb la teoria de la relativitat i amb gran part de la ciència i la tècnica que, en la mesura que s'hi sustenten, la confirmen. Seria pròpiament més adequat convertir la imatge pràctica en hipòtesi forta i dir que, en veritat, allò que hi ha més lluny de l'esfera no és «com si no existís», sinó que «veritablement no existeix». Aquí s'obriria un nou espectre de possibilitats sobre la realitat d'existir, curiosament semblant als mecanismes del món virtual, on els objectes accedeixen a l'existència en el moment en què «Jo» accedeixo a ells, i quan me'n vaig a un altre lloc desapareixen —tot i que tan sols queden en una mena d'estat de latència.

és ni art ni no-art» és d'un ordre diferent de «no perquè no sigui no-art necessàriament ha de ser art». S'obren més opcions amb el subjuntiu: «No perquè jo digui que és no-art augmenten les probabilitats que sigui art, ni que no ho sigui»). Aspirar a «un» realisme en un món del qual no hi ha la seguretat que existeixi és la qüestió de l'uròbor. Tal realisme no seria sinó la metaabsurda realització de l'autenticitat de la confusió. La confusió total com a única possibilitat de realisme, difícil d'assolir, igual com és difícil no encertar cap apreciació en un marc de judici raonable.

En aquests termes, quan es gosa establir que un determinat valor, o sistema, o referència, o ens d'ordre genèric, no és real, cal esperar que se n'hi contraposi un altre que ho sigui, o contraposar-hi el No-res? (un ens conceptual altament enigmàtic). Una qüestió probablement tan antiga com el pensament articulat, i potser una de les primeres a aparèixer: Què és real. Quines són les categories del real, de l'existent, que permeten distingir ens consistents, els que serveixen per viure sense perdre's en fumeres.¹² El drama —o no tant— és que, per oposició formal, tot reducte de realitat autèntica pot ser posat en qüestió en els mateixos termes —i amb la mateixa legitimitat— amb què s'enderroca la pretesa idealització fal·laç a la qual es contraposa.

Hi ha ens en què el fet i el relat tenen una relació més forta que en d'altres. Posem per cas, «el relat [veritable] de la pluja depèn de la pluja, però la pluja és independent del seu relat». En canvi, «l'opressió de la classe treballadora i el seu relat tenen un grau d'interdependència fort». En un grau de l'escala semblant al de la primera proposició se situa dir «l'esdevenir de les òrbites planetàries no ha variat d'ençà que els humans han après la seva

mecànica». Presenta un paradigma de diverses opcions ideològiques —per no dir-ne doctrinals— establir en quina categoria se situen l'ésser i el no-res, i els discursos que els tracten.¹³

El dubte és una opinió? (Ja és una opció rebaixada.)

Un exorcisme, un rebuig, també són formes d'autobiografia.

§ 3- Abans de començar —absurd aclariment, atès que, igual com estrenar una màquina, només d'enfilar-t'hi ja ho has fet— m'exigeixo d'exposar (aclarir-ho depassa les meves forces) fins on m'installo en posicions —o actituds— diferents quan encaro un text que una certa tradició acadèmica —o bibliotecària, o en el més trist dels casos comercial— etiqueta com a «ficció» de les de quan n'encaro un de «no-ficció». Serà difícil estalviar-me la polèmica sobre la relativitat de la classificació en qüestió, evitar donar corda a qui diu, posem per cas, que tot és ficció, i que els diferencials de grau d'abstracció que separen la natura d'uns i altres textos són tan minsos, discutibles, variats i relatius que no val la pena edificar cap discurs al seu damunt.

La teoria pren relleus inesperats quan s'entra en matèria. Els textos se situen sovint a les fronteres —potser fins i tot com més fronterer millor. Novel·les contenen reflexions assagístiques, teories abstractes i excursos teòrics dins dels quals s'elaboren pensaments fàcilment qualificables com a filosòfics o científics. Assajos en què s'expandeix l'humus personal, tant hi fa l'excusa de posar un exemple, plenament circumstancial, concret i instal·lat en terrenys d'invenció d'esdeveniments i estats d'ànim atribuïbles

a la contingent natura humana —i què no ho seria, hauria de preguntar l'escèptic, i fins i tot el qui no té per què ser-ho.¹⁴

Voluntat i representació són els elements clau amb què el pensament que duu els gens del triple origen de la civilització occidental —el misterisme egipci-grec, el judeo-cristianisme i l'aparell legislatiu romà— gestiona la paradoxa dels interessos paramètrics de la societat successora de la prehistòrica: la por animal a la mort —mitigable per la voluntat— i la fascinació intel·lectual pel no-res —atiada per la representació.¹⁵ Paradoxa aparent, perquè no són més que les dues cares d'una mateixa moneda anomenada existència, una moneda substancialment dubtosa —falsa, per l'escèptic fatalment entusiasmat de ser-ho.¹⁶ Segurament es tracta de viure prou per adonar-se, per sentir de debò que no té cap importància —i que la roda no s'atura: què vol dir tenir importància, què és important, què és la importància.

L'Hades és l'estat —estat (en l'accepció primera: manera d'estar, manera de ser en un ordre general) i lloc són el mateix en l'extrem de la individuació— on desapareixen el temps i la voluntat. La mateixa operació mental fa possible el contrari: que només quedi la voluntat, però que com que és abstracte i auto-suficient, i no té enlloc on projectar el seu fat, no té repercussió pràctica i actua com a simple condició de natura de l'ésser, com a àncora d'un residu d'existència capaç d'enfrontar-se al no-res, i amb cap garantia de vence'l,¹⁷ ni tan sols de saber què comportaria fer-ho o no fer-ho, ni tan sols de saber si ho hauríem fet. Des de filosofies de plantejament suau, mal que el resultat sembli contundent, s'ha intentat disciplinar procediments d'expansió

de la consciència. A Occident, al parer de l'autor la gnosi és la més àmplia i de més abast.¹⁸

No és quedar atrapat, és transitar en l'ampolla de Klein de l'esdevenir, de com ésser i no-ésser tenen la prerrogativa de generar-se mútuament, i de com el relat es gira cap a ell mateix, sense haver-hi dades fiables per decidir si ho fa en contra o a favor, ni què comportaria que ho fes d'una manera o una altra. I si aquest paradigma inclou, si buida o n'emplena un altre, i si tant hi fa que sigui d'una o altra forma, perquè saber-ho no canviarà cap esdevenir ni cap vida.¹⁹ De vegades el pas del temps es nota més en textos recents que en d'altres llunyans. I hi fa molt l'aspecte literari, l'estilístic.

§ 4- El debat sobre l'art i la representació era profund i substancial en els anys seixanta i setanta del segle passat. A partir dels vuitanta, la virtualitat, la tecnologia digital i la cibernètica van centrar el discurs teòric en ells mateixos, en els canvis substancials destinats a modificar recursos i expectatives en aquests i quasi tots els altres àmbits de l'existència. Si es comparen les polèmiques dels últims anys a partir d'aquesta època s'observa un retrocés en la substancialitat dels elements en litigi. El terreny de joc anterior era producte de segles d'evolució, i en l'actual els termes i les expectatives tenen un aire inaugural no exempt d'atractiu, però sovint infantilitzant, i fragmentat per les diverses procedències dels litigants. No cal un gran esforç d'imaginació per veure en aquesta incapacitat d'avançar en les anàlisis un reflex amb l'operada en els camps ideològic i polític.

Ja no està tan clar quins elements són causa i quins efecte, possiblement els vectors van en totes les direccions, perquè la potència de la polèmica cultural —i científica— requereix combustible material i condicions ambientals favorables, i es compliquen en un territori políticament disminuït. Quan tot se situa dins l'àmbit del manteniment del Sistema, no toca de peus a terra ni aixeca el vol cap controvèrsia, perquè no hi ha espai ni energies per traspassar els límits de la capsa on està instal·lada. No ha variat, a càrrec dels guardians d'ofici de sempre, la defensa a ultrança del Sistema, el silenci o, si cal, la fumigació de tot el que l'amenaci —d'on és falsa tota polèmica, mer material de distracció. El Sistema es manifesta actualment a Catalunya amb la deriva neoautonomista —els governants rendits als desigis de Madrid i la ciutadania enfonsada en la indefensió apresada,²⁰ víctima d'un complex d'inferioritat col·lectiva desactivable amb la simple assumpció dels coneixements i les tècniques disponibles les últimes dècades. No és només que en la pròpia societat es pot ser tan central vivint sol dalt d'una muntanya com vivint al passeig de Gràcia, és que el model d'expansió de l'Univers mostra la inexistència d'un centre, i que a tots els efectes cadascú se'n pot considerar, de la mateixa manera que qualsevol punt de la superfície d'una esfera n'és tan centre com els altres. Igualment no té raó objectiva deprimir-se perquè, pretesament, Catalunya no és res al costat d'Europa, o dels Estats Units, o del món en general, ni perquè la Terra sigui un planeta minúscul en relació amb d'altres, que el Sol sigui una estrella de mida modesta, que el Sistema Solar sigui dels petits i que ocupi una branca secundària de la nostra galàxia de la Via Làctia, que és també de les

més modestes, dins d'un grup local de galàxies que no és tampoc dels més importants.

En l'escala dimensional, la mida com a element decisiu té tantes referències ponderadores que sembla força més determinant ocupar-se de les formes d'expressió. El *Ceci n'est pas une pipe* magrittà no tindria sentit si s'hagués tractat d'un dibuix, perquè la incompletitud de la mimesi no hauria requerit la ironia aclaridora. Des de l'aspecte literari de la qüestió cal plantejar si en l'expressió escrita es poden donar casos equivalents de grau de representació, si hi ha textos «més a prop de la realitat» que d'altres. I si es pot considerar el fet al marge dels trets formals. Semblaria obvi, posem per cas, que una notícia de premsa correctament redactada fos més a prop de la vida quotidiana que un fragment de Joyce, i de molts epígons seus. Seria una consideració vulgar i primària? No se seria deutor del tòpic massa acceptat sobre el que és «realista» i el que no ho és? No sembla raonable ni efectiu continuar operant amb les convencions del s. XIX, anteriors a la psicoanàlisi, la física de partícules i la cibernètica.²¹

És tan estimulante la temptació de buscar exemples com la d'aprofundir en la transposició de conceptes. L'índex, el pla, l'argument, el resum, serien equivalents dels croquis i els dibuixos? El text seria la pintura? O bé, al contrari, serien dibuixos alguns textos d'expressió esquemàtica, precària, austera? Els despullats de partícules auxiliars, adverbis i adjectius, d'argument, de peripècia, d'anècdota? No cal fer trampes quan es disposa de la prerrogativa d'establir les regles del joc.

Tant pel patrimoni com pel creixement artístic i filosòfic apareix plena de llums i ombres la política oposada, repartir

de forma equitativa els béns i els beneficis en la totalitat de la població, al marge de la dimensió altament utòpica que presenta. Dilucidar si es pot estar raonablement segur que una redistribució justa i sostenible (per acordar-ho als noms dels valors actuals) deixaria poetes, artistes, filòsofs i científics no empleats per la indústria —als qui treballen pel diable no els cal— en millors condicions que aquestes a les quals les lleis del mercat els han abocat.

El poeta ja no és un emblema, ni un líder, ni un símbol, ni un senyal d'identitat col·lectiva. Hauria de ser el nigromant dedicat a alliberar els filòsofs de l'àrdua tasca de perdre's en els viaranys inextricables més enllà de la percepció humana i de la temporalitat. I és simplement un pallasso.

§ 5- El quid de l'enforcall actual de l'art, en essència derivat de les noves tecnologies, és justament aquest: no haver-hi preceptiva, no haver-hi ofici —contra el qual revoltar-se per perpetuar-lo o, si s'escau, intentar destruir-lo— que el capital pugui mediatitzar i anorrear. Haver convertit en precepte la voluntat de no-precepte. Però la mimesi és una funció humana que —mal que transformada per les eines i els mitjans successius— continua viva, i invariable pel que fa al propòsit i la utilitat. Si a un li pregunten «ahir què vas fer?», en l'aspecte formal el relat no difereix de forma substancial del que faria un del s. XIX, del XVIII, del XVII, del XVI; no s'allibera de la codificació dels termes literaris, igual com no s'allibera de la dels termes pictòrics el

APÈNDIX I

Noves sentències per desvagades i desvagats (2013-2022)

§ 1- Els misteris de l'art són del sentiment, però la raó de les idees i les formes és l'instrument i el paper per on discorren.

§ 2- Per mi el Mal és una qüestió de capacitat. Sempre que he dit «aquest cabronàs ara el fotré» he acabat rebent jo —per sort, no ha passat gaires vegades. No em calen abismes metafísics. Com a principi, el Mal no té cap interès per mi, simplement perquè no en sé.

§ 3- La ira és una bella i desinteressada dama que té un germà molt lleig que pretén explotar-la, l'odi, i un germanastre encara més lleig, el tonto inútil de la família, el ressentiment.

§ 4- Quan entre un cotxe aparcats, un arbre i un mur priven el pas per la vorera, a Catalunya opten per tallar l'arbre.

§ 5- Rere la defensa de la diversitat hi ha l'intent d'exculpar-se de la injustícia de la desigualtat.

§ 6- L'única manera segura que una cosa no se sàpiga és no fer-la.

§ 7- Entre sentir-se mestre d'un mateix i sentir-se'n deixeble hi ha el recorregut de la saviesa.

§ 8- Qui sap fins a quin punt conscients els ianquis exporten en les pel·lícules i les sèries el deliri de confondre's ells mateixos amb la humanitat. I si com a efecte de tal exportació qualsevol ciutadà de qualsevol altre país del món apreciarà tal pretesa virtut en els ianquis, o en ells mateixos.

§ 9- No deixa de tenir el seu què que les dues grans democràcies modèliques i emblemàtiques d'Occident, la grega de Pèricles i la nord-americana, s'hagin fet amb esclaus. Una aposta de sinceritat, sens dubte.

§ 10- L'art de fer-se vell: que quan et perdin de vista no diguin, uf, quin descans. (Un que li van dir: «En què notes que et fas vell?», va respondre: «En dues coses: com entro i surto de la dutxa —abans, de qualsevol manera i despreocupat, ara, a poc a poc i ben agafat per tot arreu. I que quan surto a sopar amb amics, abans l'endemà tenia ressaca, i ara estic cansat.»)

§ 11- En l'evolució de la tensió narrativa i la riquesa dels continguts s'aprecia quines obres estan concebudes a partir d'un bon plantejament inicial, i quines a partir d'una conclusió rotunda.

§ 12- Els fustigadors del podrimener de l'Església de Roma i de les porcades de bisbes i capellans són els protectors reals del cristianisme, i si existís Déu, seria als qui més estimaria. Igual com els lleons són els protectors del patrimoni genètic de les gaseles.

§ 13- Mecànica del fulletó: els conflictes es produeixen i deixen de resoldre's perquè la gent no parlen entre si.

§ 14- No hi ha res més entròpic que el desànim, que la majoria confonen amb l'escepticisme.

§ 15- Els disbarats actuals de l'Islam s'assemblen grotescament als del cristianisme de fa sis-cents anys.

§ 16- El destí és allò que es fa per evitar-lo.

§ 17- [Definicions secretes:] Ejacular: proferir jaculatòries per correu electrònic. Anorrear: en un reu, establir la categoria de l'anus.

§ 18- La normalitat cal treballar-se-la.

§ 19- Crist no és l'heroi perquè no transcendeix el seu destí —l'heroi és Pere—, no és el geni perquè no construeix cap sistema articulat —el geni és Pau—, no és el mag perquè no deixa cap fórmula escrita —el mag és Joan—; per tant, és l'idiota.

§ 20- És un signe de degeneració que sigui molt més ric i poderós el qui maneja una empresa virtual que el qui cultiva llegums

APÈNDIX II

Quiasmes

L'autor deixa constància del seu agraïment als fornidors de quiasmes: François-Michel Durazzo, Mireia Vidal-Conte, Valentí Gómez i Oliver, i en lloc destacat, Bru de Sala.

No hi he posat els propis, ja que essent un dels trops preferits, la presència proporcional se m'hauria fet incòmoda i, a més, m'hauria deixat una certa sensació de fer trampa, de ser part i jutge alhora i d'aprofitar-me del joc dels altres sense permetre als altres fer-ho del meu.

S'hi apreciarà el desordre en l'idioma. Alguns, traduïts, d'altres, en l'original. Els he deixat tal com han vingut. No per mandra —en aquest cas no hi he vist la necessitat. També s'hi apreciarà un cert desordre pel que fa al criteri de les citacions. Documentades en alguns casos, en d'altres no. L'autor no creu en cap avatar del rigor que l'hagi de privar de la prerrogativa de transmetre a les lectores i els lectors el procés de recopilació i selecció. Com que no és ni pretén ser un treball acadèmic, deixem

que l'atzar destilli el seu benigne caos damunt del resultat. Això no és una excusa. És part del relat.

* * * *

- ✧ Immortals, mortals; mortals, immortals; aquests morint, la vida d'aquells; aquells morint, la vida d'aquests (Heràclit).
- ✧ La meva pàtria m'és motiu de vergonya, tu ets motiu de vergonya per la teva pàtria (Anacharsis [de Diògenes Laerci]).
- ✧ No moure l'ànima sense el cos, ni el cos sense l'ànima (Plató, *Timeu*, 88b).
- ✧ El savi no diu tot el que pensa, però pensa tot el que diu (Aristòtil).
- ✧ En poesia és preferible l'impossible i creïble a l'increïble i possible (Aristòtil).
- ✧ Quan existim nosaltres no hi ha la mort, i quan hi ha la mort nosaltres no existim (Epicur, *Epístola a Meneceu*, 125).
- ✧ Els qui volen passar per savis als ulls dels necis, queden com necis als ulls dels savis (Quintilià).

- ✧ Que el menjar sigui la teva medicina, si no vols que la medicina sigui el teu menjar // Que l'aliment sigui la teva millor medicina, i la teva millor medicina sigui el teu aliment. // És més important saber quina persona té la malaltia que quina malaltia té la persona (Hipòcrates).
- ✧ Els savis aprenen més dels tontos que els tontos dels savis (Cató el Vell).
- ✧ Les meves riqueses em pertanyen; tu pertanys a les teves riqueses (Sèneca, *De Vita Beata*).
- ✧ Cèsar era el marit de totes les dones de Roma, i la dona de tots els marits (Suetoni).
- ✧ Si et protegeixes tu mateix, protegeixes els altres. Si protegeixes els altres, et protegeixes tu mateix (Buda).
- ✧ Zhuangzi va despertar havent somniat que era una papallona, i va pensar si no era una papallona que ara somniava que era en Zhuangzi (clàssic xinès).
- ✧ No és allò que entra per la boca el que embruta l'home, sinó que és allò que surt de la boca el que l'embruta (Mateu 15:11).
- ✧ Els primers seran els últims, i els últims seran els primers (Mateu 19:30).

Frase Variata neix, en gran mesura, com a resposta a la pregunta de per què no vam ser capaços d'arribar a construir un Estat. Palol exposa l'abandonament de la cultura, el menyspreu pel coneixement i la ignorància de la tradició com a possibles causes. No es pot construir res sense uns fonaments sòlids, i així com totes les nacions modernes s'han bastit sobre els seus grans clàssics (Cervantes, Shakespeare, Dante, Goethe...), a Catalunya sembla que hem tendit a amagar-los: Lull en seria el cas més emblemàtic, però no l'únic.

Estructurat en 36 capítols breus, Miquel de Palol, un dels grans escriptors europeus del nostre temps, acara la tradició amb la modernitat, i escriu un assaig lúcid i gens complaent que és un diagnòstic implacable sobre la societat catalana (i europea) actual. Amb el seu estil personal, ric i complex, que ens convida a rellegir i que alhora ens il·lumina, toca diversos temes, a vegades aparentment inconnexos, però sense arribar a perdre mai de vista el nucli central de la seva tesi.

El volum es completa amb dos apèndixs: un recull de «Sentències per desvagades i desvagats» i una collita de quíasmes d'autors cèlebres que Palol fa seus.



EDITORIAL BARCINO

FUNDACIÓ CARULLA



9 788472 269125